1862-го року стояли ми ув одному містечку на Семиградах — Кезди-Вашаргели звалось. Містечко це було маленьке, негарне; от і не волочивсь я по базарі, а сидів собі дома: читав, абощо.

А по розказі і тільки вже мене не кортіло на місто. Не встигну, було, і шаблі одчепить, а тут уже і наші хлопці позлітаються до мене, мов ті соколи ясні.

— Здорові були, пан лекман!

— Дай вам боже, пани! А що ж там?

— Нічо, добре, богу дякувати.

— Сідайте, братики.

Посідали. А поштар з двома паками на двері:

— Чи тут мешкає п. лекман Федькович?

— Тут! Що там такого?

— А ось вам дві паки: одна зі Львова, а друга з Черновець.

Я зараз і одібрав як треба. А хлопці до мене:

— Ану розпечатайте, пан лекман,— любий, дорогий, ану розпечатайте!

А я давай дрочитися з ними.

— Еге, — кажу, — не розпечатаю, аж завтра.

— А я сам розпечатаю! — каже фір Хрестик.

— А штокгавз нащо? — кажу я.

— Або в штокгавзі не люди сидя? — Печатки тільки захрупостіли, а Хрестикові остались у руках дві книжці, в червоний сапіян оправних, а ще до того і гарно назолочених.

Всі так зараз і обступили його:

— Ох, а оце що?

— Оце, — кажу, — часловець для фіра Стихаря з 15 компанії, коли знаєте. (А я був уперед у 15 компанії, доки пішов до 13.)

— А Стихар же ніби знає читати? — питає капрал Ур— банський.

— Правда, що знає, — я його вивчив. Да ще до того і фрайтера Германа, і Антонюка. Ось для Германа псалтиря. А Стихар учить тепер капрала Близнюка, Герман — Сухарюка.

— Оце ж то! — каже Дучак.— Таже Герман волох?

— Ану скажи йому, що волох, чи зараз ти в писок не дасть! — каже Урбанський. — Я його знаю: ми ходили оба до піонерів.

Доки ми оце говоримо, а Хрестик уже і другу паку розпечатав.

— Мой-мой! — каже. — Отут книжок!!

Дивимось — а оце львівські парубки поприсилали мені і "Кобзаря", і Квітку, і Марка Вовчка, і Куліша. Спасибі їм.

— Та-бо оце не по-німецьки, — каже капрал Павлинчук, що в срібних перснях ходив (а він знав потрохи німецької азбуки, — мабіть, те, що німці вже позабували).

— А я знаю, по якому оце! — каже фрайтер Тевтул.

— Ну, по якому? — питає Павлинчук.

— Або по-руськи! — каже фрайтер.

— Ти хіба знаєш, котре по-руськи, а котре ні?

— Правда, що знаю.

— Ану, то читай, коли знаєш.

Став фрайтер читати, а оце був "Кобзар". Читав він його аж до чапістраху, а ми тільки утираємось. Не то що, але і Хрестик заплакав.

— А я, — каже, — хочу вчиться читати.

— І я, і я, а я также! — стали усім казати. А Дучак

— А ви, — каже, — як мене не виучите по-руськи читати, абих так знав, як ви самі, то не маєте ся чого і крутити в цугу! (А Дучак був старшим капралом у 4-му цугу.)

— А я з тобов буду учиться, — каже Павлинчук до Дучака.

— А мене таки пан лекман самі навчуть! — каже Хрестик.

— А мене також, — каже Урбанський.

— І мене, і мене, а мене ні?..

За три місяці знали усі не тільки читати, але і писати.

Було, по цілих ночах сліпають. На різдвяні святки самі собі листи домів уже писали.

А що вже з моїм "Кобзарем" та з Марком Вовчком подіялось, то й не сказати! Як стали їх, знаєте, возити варта від варти, касарня від касарні, від одного "письменного" до другого, то тільки цумаття я вже достав, а не книжки, — і то ще такі, що хазяйка-бублейниця була б з їх кварту сала натопила.

З "Кобзаря" багато собі дечого повиписували наші "письменні", а багато дечого повиучувались і напам’ять. А ніхто вже так, як той фрайтер Тевтул. Було, хлопці його аж по руках нося:

— Фрайтер, сизий, — ану ще раз тої: "Ух, ух, солом’яний дух"!

А він стане на стів (бо невеличкий собі був) та як утне! Аж чоловікові мороз тілом піде.